

ГОВЬСҮМБЭР АЙМГИЙН 2022 ОНЫ 04 ДҮГЭЭР САРЫН ЦАГ ҮЕИЙН МЭДЭЭ

НЭГ. УДИРДЛАГА, ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТЫН ХҮРЭЭНД

Аймгийн Удирдах ажилтны шуурхай зөвлөгөөнийг 2 удаа зохион байгуулж, нийт 3 үүрэг даалгавар өгч, хэрэгжилтийг ханган ажилласан.

2022 оны 4 дүгээр сарын 1-ний өдөр төрийн албаны ерөнхий шалгалтыг зохион байгуулж, нийт 46 иргэн шалгалт өгснөөс 18 иргэн тэнцсэн.

2022 оны 04 дүгээр сарын 05-ны өдөр Монгол улсын Засгийн газар болон “Газпром” НХН-ийн тохиролцооны дагуу Оросын Холбооны Улсаас Бүгд Найрамдах Хятад Ард Улс руу Монгол улсын нутаг дэвсгэрээр тавигдах хий дамжуулах хоолойн төслийн гүйцэтгэгч “Газопровод Союз Восток” ХХК-ийн удирдлагууд орон нутгийн удирдлагуудтай уулзаж, төслийн хүрээнд хэрэгжүүлэхээр төлөвлөж буй байгалийн хий дамжуулах хоолойн талаар танилцуулга хийж, инженерийн хайгуул судалгааны ажил эхлүүлэх тухай мэдээлэл, төслийг хэрэгжүүлэхэд Орон нутгийн удирдлагуудтай цаашид хамтарч ажиллах талаар зөвлөлдөн, хэлэлцэж ойрын хугацаанд хийх ажлуудыг төлөвлөсөн.

Иргэд, олон нийтэд авилгын нийгмийн хор аюулыг ухуулан таниулах, авилгыг үл тэвчих үзлийг төлөвшүүлэх, уг ажиллагаанд иргэдийг татан оролцуулах, зөвлөгөө мэдээлэл өгөх, гомдол, санал авах Авлигатай тэмцэх газрын үйл ажиллагааг сурталчлах зорилгоор "Таны эрх, таны оролцоо-авлигад үгүй гэж хэлье" өдөрлөгийг 2022 оны 04 дүгээр сарын 09-ний өдөр зохион байгуулсан.

Аймгийн Засаг даргаас иргэдтэй хийх уулзалтыг 2022 оны 4 дүгээр сарын 13, 14, 15, 22-ны өдрүүдэд зохион байгууллаа. Уулзалтад Баянтал, Шивээговь, Сүмбэр сумын иргэд, Улаанбаатар Төмөр замын харьяа байгууллагуудын албан хаагчид болон төрийн албан хаагчид оролцож, нийт 800 иргэн хамрагдсан. Уулзалтаар 2020-2021 онд хийсэн ажлын тайлан болон 2022 онд хийгдэх хөрөнгө оруулалт, бүтээн байгуулалтын ажлын талаар мэдээлэл хүргэж, иргэдээс ирсэн асуултад хариулж, санал хүсэлтийг шийдвэрлэсэн.

Хүүхэд залуучуудад цэрэг, эх оронч үзэл төлөвшүүлэх, бие бялдарын болон ёс суртахуун, сэтгэл зүйн хүмүүжил олгох, эх орноо батлан хамгаалах бэлтгэл эзэмшүүлэх зорилгоор Аймгийн Засаг даргын нэрэмжит цэрэг-спортын “Дөл” цогцолбор арга хэмжээ 2022 оны 04 дүгээр сарын 23-ны өдөр зохион байгуулагдлаа. Тус арга хэмжээнд аймгийн ерөнхий боловсролын 1, 2, 3, 4, 5 дугаар сургуулийн 90 сурагч оролцсон.

ХОЁР. ЭДИЙН ЗАСАГ, ТӨСӨВ, САНХҮҮГИЙН БОДЛОГЫН ХҮРЭЭНД

2022 оны 04 дүгээр сарын нийт татварын орлогын төлөвлөгөө 2,650,393 мян.төгрөг төвлөрүүлэхээс хүлээгдэж буй гүйцэтгэлээр 3,361,565 мян.төгрөг төвлөрүүлж, 126 хувийн гүйцэтгэлтэй байна. Үүнээс улсын төсвийн орлогод 357,721 мян.төгрөг төвлөрүүлэхээс хүлээгдэж буй гүйцэтгэлээр 633,461 мян.төгрөг төвлөрүүлж, төлөвлөгөөг 77 хувиар давуулан биелүүлж, сумын төсвийн орлогод 2 32 662 мян.төгрөг төвлөрүүлэхээс 1,820,236 мян.төгрөг төвлөрүүлж, 89 хувийн биелэлтэй байна. Мөн аймгийн төсвийн орлогод 591,960 мян.төгрөг төвлөрүүлэхээс 907 868 мян.төгрөг төвлөрүүлсэн бөгөөд төлөвлөсөн хэмжээнээс 57 хувиар давуулан биелүүлсэн.

Татвар төлөгч аж ахуйн нэгжийн тоо 2022 оны 04 дүгээр сарын 25-ны өдрийн байдлаар 659 болж өссөн байна.

Санхүүгийн хяналт, аудитын чиглэлээр: Төсвийн болон орон нутгийн өмчит 75 байгууллагын шилэн дансны хуулийн хэрэгжилтэнд хяналт тавьж, 2022 оны 03 дугаар сарын 31-ний байдлаар шилэн дансны хуулийн хэрэгжилт 94.9 хувьтай байна.

1 дүгээр улирлын Шилэн дансны тайлан илгээлт аймгийн хэмжээнд 100 хувь байна.

ГУРАВ. ХУУЛЬ, ЭРХ ЗҮЙН БОДЛОГЫН ХҮРЭЭНД

Аймгийн Гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх ажлыг зохицуулах салбар зөвлөлөөс аймгийн хэмжээнд үйл ажиллагаа явуулж байгаа хуулийн байгууллагууд болон аймаг, сумдын Гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх ажлыг зохицуулах салбар зөвлөлийн бүрэлдэхүүн байгууллагуудын уялдаа холбоо, хамтын ажиллагааг сайжруулах зорилгоор "Хуулийн байгууллагуудын зөвлөгөөн", 3 төрөлт спорт"-ын нөхөрсөг тэмцээнийг зохион байгуулсан.

Иргэний бүртгэлийн чиглэлээр:

- Шинээр гадаад паспорт захиалсан - 27
- Иргэний үнэмлэх шинээр олгосон - 38
- Төрснөө бүртгүүлсэн хүүхдийн тоо - 27
- Гэрлэлт бүртгүүлсэн тоо - 5
- Гэрлэлт цуцлуулснаа бүртгүүлсэн тоо - 1
- Нас барсныг бүртгүүлсэн тоо - 9
- Өөр аймаг, хотоос шилжиж ирсэн нийт иргэн -31
- Аймаг дотор шилжсэн иргэдийн тоо - 12

Эд хөрөнгийн бүртгэлийн чиглэлээр:

- Үл хөдлөх хөрөнгийг анхны удаа баталгаажуулах бүртгэл - 8
- Газар өмчлөх эрхийг анхны удаа баталгаажуулах бүртгэл - 45
- Гэрээний бүртгэл - 47
- Барьцааны гэрээний бүртгэл - 141
- Эд хөрөнгөд орсон өөрчлөлт, залруулга - 6

Архивын чиглэлээр:

- Төрийн байгууллагад гаргасан лавлагаа, хуулбар - 30
- Хуулийн этгээдэд гаргасан лавлагаа, хуулбар - 41
- Иргэнд гаргасан лавлагаа, хуулбар - 293

Нийт 761 иргэнд үйлчилгээ үзүүлсэн байна.

Цагдаагийн хэлтэс: Тайлант сард иргэд, аж ахуйн нэгж байгууллагаас нийт 118 гомдол, мэдээллийг хүлээн авч шалгаснаас гэмт хэргийн 27, зөрчлийн 91 гомдол мэдээлэл байна. Зөрчил үйлдсэн 39 иргэнийг эрх бүхий албан тушаалтнаас болон шүүхээс 7,555,000 төгрөгөөр торгож, согтуугаар зөрчил гаргасан 51 хүнийг эрүүлжүүлж, 25 хүнийг шүүхээр баривчлуулан, согтуугаар тээврийн хэрэгсэл жолоодсон 39 жолоочийн тээврийн хэрэгсэл жолоодох эрхийг хассан байна.

Аймгийн Гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх ажлыг зохицуулах салбар зөвлөлтэй хамтран **"Хүүхдийг хууль тогтоомж зөрчихөөс урьдчилан сэргийлэх"** ажил, арга хэмжээний хүрээнд сүмбэр сумын 1 дүгээр сургуулийн бага ангийн сурагчдад зам хөндлөн гарахдаа явган зорчигчдод зориулсан гарцаар гарч хэвших талаар сургалт зохион байгуулж, гэрэл ойлгогчтой 55 ширхэг ханцуйвчийг тараасан.

Цагдаагийн хэлтсээс "Хүүхдийг зам тээврийн осол гэмтэл, эрсдлээс урьдчилан сэргийлэх, эцэг эх, асран хамгаалагчийн үүрэг хариуцлагыг дээшлүүлэх" зорилгоор аймгийн Онцгой байдлын газар, Боловсрол шинжлэх ухааны газар, Эрүүл мэндийн газар, Нэгдсэн эмнэлэг, Улаан загалмайн хороотой хамтран Сүмбэр сумын 5-р цэцэрлэгийн хүүхдүүдийн эцэг эхчүүдэд **"Хүүхдийн аюулгүй байдалд эцэг, эх, асран хамгаалагчийн үүрэг, хариуцлага, оролцоо"** сэдэвт сургалт, хэлэлцүүлгийг зохион байгууллаа. Нийт 48 эцэг, эх хамрагдсан байна.

Шүүхийн шинжилгээний алба: Хэргийн газрын үзлэгт 14 удаа оролцоноос хүний амь нас хохирсон 3, зам тээврийн ослын 4, хэргийн газрын үзлэгийн болон эд мөрийн баримт, эрэн сурвалжлах, танин олуулах ажиллагаа, хэргийн газрын давтан үзлэг, нэгжлэг, цогцос задлан

шинжлэх зэрэг ажиллагааны 251 кадр гэрэл зургийг боловсруулан холбогдох материалд хавсаргасан.

Мэргэжлийн хяналтын газар нь: Иргэний хүсэлтийн дагуу мах, махан бүтээгдэхүүний 2 цехэд Эрүүл ахуй, Мал эмнэлгийн, Хүнсний чанал стандартын хяналтын чиглэлээр хамтарсан урьдчилсан хяналт, зөвлөн туслах үйлчилгээ үзүүлж, илэрсэн зөрчил арилгуулах 8 заалт бүхий албан шаардлага, зөвлөмж хүргүүлсэн.

Аж ахуйн нэгжээс ирүүлсэн хүсэлтийн дагуу аймгийн Ахмадын өргөөний барилгын ажлын зургийг хянаж, 5 зөрчил илрүүлж, зөрчлийг арилгаж, зурагт дутуу зүйлийг тусган дахин хянуулах тухай албан тоотоор мэдэгдэж, уг барилгын зураг төсөлд илэрсэн зөрчил нь холбогдох хуулийн заалтад бүрэн нийцэхгүй тухай дүгнэлт гарган хүргүүлэв. Мөн худалдааны төвийн барилгын ажлын зургийг хянаж дүгнэлт гарган хүргүүлсэн.

МХЕГ-ын 2022 оны 01 дүгээр сарын 19-ны өдрийн 02/08 дугаартай удирдамжийн дагуу "Хүүгийн вет", "Хуягт халтар" ХХК-д Мал эмнэлгийн нэгжийн аж үйлчилгээ явуулхаар хүсэлт гаргасаны дагуу 1.15.1 Ерөнхий мэргэжлийн тусламж үйлчилгээний мал эмнэлгийн нэгжийн үйл ажиллагааг шалгах хяналтын хуудсаар эрсдэлийг үнэлэж, мэргэжил арга зүйн зөвлөгөө өгч ажилласан.

Мал эмнэлгийн Ерөнхий газраас ОХУ-д үйлдвэрлэгдсэн 050222 серийн дугаартай 2022 оны 02-р сард үйлдвэрлэгдсэн 2024 оны 2-р сард хугацаа нь дууссах мал, амьтны гоц халдварт шүлхий өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх 48 мян.тун буюу 96 литр, 19 хайрцаг 5 фл-ыг том оврийн хүргүүтэй машинд +40 С температурт ачиж ирж буулгахад хяналт тавьж ажиллав.

Баяннекус ХХК-д төлөвлөгөөт бус шалгалтыг Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, Хөдөлмөрийн эрүүл ахуйн, Барилга техник хяналтын улсын байцаагчид хамтран 04 дүгээр сарын 15-ны өдөр хийж, 49 заалт бүхий улсын байцаагчийн хугацаатай албан шаардлага болон, үйл ажиллагааг түр түдгэлзүүлээд байна.

Аж ахуйн нэгж байгууллага, иргэний хүсэлтээр ирүүлсэн 45 сорьцонд 173 үзүүлэлтээр хими, нян судлалын шинжилгээг гүйцэтгэн хяналт тавьж, хариуг баталгаажуулсан. Шаардлага хангаагүй сорьц илрээгүй.

Хуваарийн дагуу лабораторийн гаднах 50 м орчмын хог хаягдлыг цэвэрлэсэн. Аж ахуйн нэгж байгууллага, иргэний хүсэлтээр ирүүлсэн 45 сорьцонд 173 үзүүлэлтээр хими, нян судлалын шинжилгээг гүйцэтгэн хяналт тавьж, хариуг баталгаажуулсан. Шаардлага хангаагүй сорьц илрээгүй.

Онцгой байдлын газар нь: Тайлант хугацаанд аймгийн хэмжээнд гал түймрийн 1 дуудлага, гал түймрийн зөрчлийн 1 дуудлага, эрэн хайх аврах ажиллагааны 4 дуудлагатай байлаа.

Газрын тос, газрын тосны бүтээгдэхүүний агуулах, шатахуун түгээх станц, Хий цэнэглэх станцуудын барилга байгууламжид Гамшгаас хамгаалах болон Галын аюулгүй байдлын тухай хууль, стандарт, Гал түймрийн улсын хяналтын дүрэм, галын аюулгүй байдлын норм, нормативын баримт бичгийн хэрэгжилтийг хангуулах" төлөвлөгөөт хяналт, шалгалтыг 2022 оны 04 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс 05 дугаар сарын 01-ний өдрүүдэд зохион байгуулав. Шалгалтаар 22 ААНБ-ыг хамруулж, нийт 174 зөрчил илрүүлэн газар дээр нь 24 зөрчлийг арилгуулж, Гал түймрийн улсын хяналтын байцаагчийн заавал биелүүлэх албан шаардлага 22-ыг, дүгнэлт 1, мэдэгдэл 2-ыг хүргүүлсэн.

"Гамшгаас хамгаалах ангиллын сургалтын төлөвлөгөө"-ний дагуу ангиллын сургалтыг Төрийн болон Төрийн бус байгууллагын нийт 8 байгууллагын 186 ажилтан алба хаагчдад зохион байгуулсан байна.

ДӨРӨВ. БОЛОВСРОЛ, СОЁЛ, ЭРҮҮЛ МЭНД, НИЙГМИЙН ХАМГААЛЛЫН БОДЛОГЫН ХҮРЭЭНД

Боловсролын чиглэлээр: Элсэлтийн нэгдсэн шалгалтын бэлтгэл ажлын хүрээнд шалгалтыг 10 хичээлээр зохион байгуулж, нийт 500 сурагч хамрагдсан.

2022 оны 04 дүгээр сарын 12-ны өдөр “Элсэлтийн нэгдсэн шалгалтад бэлтгэх сайн туршлагаа хуваалцъя” зөвлөгөөнийг зохион байгууллаа. Уг арга хэмжээнд 54 багш, удирдах ажилтан оролцлоо.

“Боловсролын чанарын шинэчлэл” төслийн санхүүжилтээр хэрэгжиж буй, сургуулийн тэтгэлэгт хөтөлбөрийн хүрээнд, бага боловсролын сургалтын менежерүүдийг чадавхжуулах, туршлага судлах ажлыг зохион байгууллаа.

Боловсрол, шинжлэх ухааны газрын дэргэдэх “Ёс зүйн хороо”-ны гишүүдийг чадавхжуулах сургалтыг зохион байгууллаа. Сургалтанд “Ёс зүйн хороо”-ны 9 гишүүн хамрагдаж, гишүүдийн хамтран ажиллах ажлын чиглэл, ажлын төлөвлөгөөний саналыг хүлээн авч, хэлэлцүүлэг зохион байгууллаа.

Цагдаагийн хэлтсээс “Хүүхдийг зам тээврийн осол гэмтэл, эрсдлээс урьдчилан сэргийлэх, эцэг эх, асран хамгаалагчийн үүрэг хариуцлагыг дээшлүүлэх” зорилгоор аймгийн Онцгой байдлын газар, Боловсролын шинжлэх ухааны газар, Эрүүл мэндийн газар, Нэгдсэн эмнэлэг, Улаан загалмайн хороотой хамтран ерөнхий боловсролын сургуулиудын нийгмийн ажилтнууд, эмч, эцэг эхийн зөвлөлийн дарга, сургуулийн нөлөөллийн бүлгийн ахлагч сургуулийн өмнөх боловсролын арга зүйч нарыг хамруулан “Сурагчийн аюулгүй байдалд эцэг, эх, асран хамгаалагчийн үүрэг оролцоо” сэдэвт сургалтыг зохион байгуулж, нийт 37 багш, арга зүйч, эцэг эх, сурагчид хамрагдсан.

Гэр бүл, хүүхэд, залуучуудын чиглэлээр: Нэгдүгээрт хүүхэд уриан дор “Хүүхдийн эрх, үүрэг, оролцоо хөтөлбөр”-ийг хэрэгжүүлэх ажлын хүрээнд “Багшийн харилцаа-хандлага”, “Эцэг эх, асран хамгаалагчийн харилцаа-хандлага” сэдэвт сургалтыг 2022 оны 04 дүгээр сарын 05-ны өдөр ерөнхий боловсролын сургуулийн багш нар болон байгууллагын дэргэдэх эцэг эхийн зөвлөлийн гишүүдэд зохион байгуулсан. Сургалтад 200 багш, ажилтан, байгууллагын дэргэдэх эцэг эхийн зөвлөлийн 100 эцэг, эх хамрагдсан.

Аймгийн Гэр бүл, хүүхэд, залуучуудын хөгжлийн газраас санаачлан морин хуурын дугуйлангийн багш Төв Халхын алдарт хуурч МУСТА Базарын Банзрагчийн нэрэмжит өсвөрийн болон залуу морин хуур сонирхогчдын аймгийн уралдааныг 2022 оны 04 дүгээр сарын 09-ний өдөр зохион байгуулсан. Тус уралдаанд ерөнхий боловсролын сургуулийн 4 насны ангилалд нийт 15 сурагч оролцсон.

Хүүхдийн эрхийн тухай хууль, Хүүхэд хамгааллын тухай хуулийн хэрэгжилтийг хангах ажлын хүрээнд төр, хувийн хэвшлийн байгууллагууд, олон нийтийн оролцоог нэмэгдүүлж хүүхдийг болзошгүй эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэх зорилгоор “Хүүхэд эрхэм хэрэглэгч” нөлөөллийн аяныг 2022 оны 03 дугаар сарын 15-ны өдрөөс 04 дүгээр сарын 10-ны өдрүүдэд зохион байгуулсан. Тус аяны хүрээнд орчны аюулгүй байдлыг шалгах, хангах чиглэлээр сургалт нөлөөллийн үйл ажиллагаа зохион байгуулж, нийт 75 эцэг эх, 17 хүүхдийг хамруулсан Мөн хүүхдийн эрсдлийн түвшин тогтоох программд бүртгэлтэй 256 хүүхдийн 150 өрхийн гэрээр айлчилж, эрсдэлийн үнэлгээ хийн, зөвлөгөө мэдээлэл өгч ажилласан.

Өсвөр үеийн залуус мэргэжлээ зөв сонгохтой холбоотой мэдээлэл өгөх, мэргэжил сонголтод арга зүйн дэмжлэг үзүүлэх зорилгоор Засгийн газрын хэрэгжүүлэгч агентлаг Гэр бүл, хүүхэд, залуучуудын хөгжлийн газраас санаачлан “Шинэ Түүх - New Story” хөгжлийн хөтөлбөр, улсын хэмжээнд зохион байгуулагдаж буй “Ирээдүйн эзэд” мэргэжил сонголтын үндэсний аяны хүрээнд 2022 оны 04 дүгээр сарын 19-ний өдөр сургалт зохион байгуулсан. Тус сургалтад аймгийн ерөнхий боловсролын сургуулийн 10-12 дугаар ангийн сурагчид болон Уул уурхайн жишиг сургууль Политехник коллежийн 331 оюутан, сурагч оролцсон.

Соёл, урлагийн чиглэлээр: Аймгийн Соёл, урлагийн газраас “Угийн бичиг хөтлөлтийн талаарх зөвлөлдөх уулзалт”-ыг зохион байгууллаа. Уг уулзалтад нийт 35 иргэн хамрагдсан.

Аймгийн Нийтийн номын сан нь 15 номыг ном бүрдүүлэх жагсаалтад бүртгэж, уншигчдын шаардлагатай 120 нэр төрлийн 416 ширхэг 6,595,478 төгрөгийн үнэ бүхий номыг худалдан авч номын фондоо баяжуулсан.

ЮНЕСКО-гийн соёлын биет бус өвийг яаралтай хамгаалах өвийн жагсаалтад орсон “Шагайн харваа”-н өвийг оршин тогтнох чадварыг бэхжүүлэх арга хэмжээний хүрээнд “Шагайн харваачид” үзэсгэлэнг зохион байгуулсан.

Биеийн тамир, спортын чиглэлээр: Орон даяар зохион байгуулагдаж байгаа “Илүүдэл жингүй-Эртэч Монгол” аяны хүрээнд өглөө бүр байгууллагуудын заалны хуваарийг гаргаж, иргэдийг үнэ төлбөргүй хичээллэх боломжоор хангаж, одоогийн байдлаар 48 байгууллагын 4499 иргэн хамрагдаад байна.

Монголын бүх ард түмний спортын XV их наадмын хүрээнд Волейбол, Пауэрлинг, сагсан бөмбөг, хөлбөмбөгийн аймгийн аварга шалгаруулах тэмцээнийг зохион байгуулсан.

Эрүүл мэндийн чиглэлээр:

Үзүүлэлт	2021 оны 04 сар	2022 оны 04 сарын 20-ны байдлаар
Төрсөн эх	144	98
Гэрийн төрөлт	2	0
Амьд төрсөн хүүхэд	148	97
Амьгүй төрөлт	0	0
Нас баралт	27	31
Эмнэлгийн нас баралт	7	6
Хоног болоогүй нас баралт	4	3
0-1 хүртэлх насны хүүхдийн эндэгдэл	0	2
1-5 хүртэлх насны хүүхдийн эндэгдэл	0	0
Эмнэлгээс гарсан хүний тоо	1204	2513
Амбулаторийн үзлэг	30752	29578
Халдварт өвчин	50	2195

Улсын хоёрдугаар төв эмнэлэгтэй хамтран ажиллах санамж бичгийн хүрээнд оношилгоо, эмчилгээний орчин үеийн дэвшилтэт техник технологийг нутагшуулах, түүний ашиглалт хэрэглээг өргөжүүлэх замаар иргэд, үйлчлүүлэгчид орон нутагтаа бүрэн оношлогдох, тусламж үйлчилгээ авах боломжийг бүрдүүлэх зорилт, арга хэмжээний хэрэгжилтийг ханган ажиллах зорилгоор эмнэлгийн байгууллагын хамтын ажиллагааг хөгжүүлж, эмч, эмнэлгийн мэргэжилтнийг чадавхижуулах хамтарсан эмчилгээ, сургалт зохион байгууллаа.

Хөдөлмөр, халамжийн үйлчилгээний чиглэлээр: Тайлант сард ажил олгогч нарт хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих тухай хууль тогтоомжийг сурталчилж, шинээр бий болсон 6 байнгын ажлын байрыг бүртгэж, өссөн дүнгээр 38 ажлын байрыг хөдөлмөр эрхлэлтийн бүртгэл мэдээллийн нэгдсэн санд бүртгэсэн.

Хөдөлмөрийн зах зээлийн бүртгэл мэдээллийн нэгдсэн санд шинээр 40 иргэнийг бүртгэж, 175 иргэний мэдээллийг шинэчлэн бүртгэж, өссөн дүнгээр мэдээллийн нэгдсэн санд 321 иргэн идэвхтэй ажил хайгчаар бүртгэлтэй байна.

Ажил олгогч аж ахуй нэгж, байгууллагаас 48 нээлттэй ажлын байрны захиалга хүлээн авч, хөдөлмөрийн зах зээлийн бүртгэл мэдээллийн санд бүртгэж, ажил хайгчаар бүртгэлтэй 36 иргэнийг байнгын болон түр ажлын байранд зуучлаад байна.

Ажилгүй, ажил олоход хүндрэлтэй 20 иргэнд хөдөлмөр эрхлэлтийн ганцаарчилсан зөвлөгөө үйлчилгээ үзүүлж, хөдөлмөр эрхлэлтийн бүртгэл мэдээллийн нэгдсэн санд бүртгэсэн.

Хөдөлмөрийн тухай хуулийн 144 дүгээр зүйлийн хэрэгжилтэд хяналт хийсэн ба орон нутгийн хэмжээнд 25-аас дээш ажилтантай 37 аж ахуйн нэгж, байгууллага /төрийн болон орон нутгийн өмчит-30, хувийн аж ахуйн нэгж-7/ байна. Хуулийн хэрэгжилтийг бүрэн ханган ХБИ

ажиллуулж буй 24 байгууллага /төрийн болон орон нутгийн өмчит байгууллага-19, хувийн аж ахуйн нэгж-5/, хуулийн хэрэгжилтийг хангаагүй-13 байгууллага /төрийн болон орон нутгийн өмчит байгууллага-11, хувийн аж ахуйн нэгж-2/ байна.

Санхүүгийн дэмжлэгт хамрагдсан иргэдийн төслийн хэрэгжилтэд хяналт тавьж, эргэн төлөлтөд 12358,0 төвлөрүүлж, өссөн дүнгээр 108 хүний 58251,5 мян төгрөгийг хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих санд төвлөрүүлээд байна.

2021 онд эргэн төлөгдөх нөхцөлтэй санхүүгийн дэмжлэгт хамрагдсан 37 төслийн хэрэгжилтэд дотоод хяналт, шалгалтыг хийж, арга зүйн зөвлөгөө өгч ажилласан.

ТАВ. ХӨДӨӨ АЖ АХУЙН БОДЛОГЫН ХҮРЭЭНД

2022 оны 04 дүгээр сарын 14-ний өдрийн байдлаар төллөвөл зохих 165,206 эх малаас төллөсөн 115158, гарсан төл 115286, үүнээс бойжиж байгаа төл 114453, мал төллөлт 69.7 хувь, төл бойжилт 99.3 хувьтай байна. Том малын зүй бус хорогдол 816 байна. Аймаг дундын Малах отрын бүс нутагт 51 малчин өрхийн хонин толгойд шилжүүлснээр 39.0 мян.тол мал оторлож байна.

Сүмбэр сумын 6-р багийн өдөрлөг болон малчдын хаваржилтын байдалтай танилцаж, нийт 122 малчин өрхөд мал аж ахуйн технологит ажлын болон цаг үеийн мэдээллийг хүргэсэн.

Монгол улсын Засгийн газраас 2022 оныг “Хоршооны хөгжлийг дэмжих жил” болгон зарласантай холбогдуулан хоршоо, аж ахуйн нэгжүүдийг дэмжих бодлогыг шат дараатай авч хэрэгжүүлэхээр ажиллаж байна. Үүнд: Хоршоог хөгжүүлэх сангийн үйл ажиллагааг эхлүүлж, сум хөгжүүлэх сангийн өмнөх зээлийн хугацаа хэтэрсэн, чанаргүй муу зээлийн ангилалд байгаа 83 зээлдэгчийн 711,390,379 төгрөгийн зээлийн үлдэгдлийг шүүх, прокурорын байгууллагатай хамтран барагдуулах арга хэмжээг эрчимжүүлж ажиллахыг сумдад чиглэл болголоо.

Аймгийн дүнгээр мах 39 тн буюу 23, гурил 85.3 тн буюу 61, сүү 3.6 тн буюу 2, төрөл бүрийн будаа 15.9 тн буюу 23, төмс 9.1 тн буюу 5, хүнсний ногоо 10.3 тн буюу 3, элсэн чихэр 8.3 тн буюу 18, давс 6.1 тн буюу 22, савласан ус 25 тн буюу 1, өндөг 3 тн буюу 11, ургамлын тос 7.9 тн буюу 25 хоногийн нөөцтэй байна.

Аймгийн төвийн захууд, томоохон худалдааны төвүүдийн хүнсний бараа бүтээгдэхүүний үнийг өнгөрсөн сарын үнэтэй харьцуулан гаргасан 2021 оны 4 дүгээр сарын үнийн мэдээ

Зах зээлд худалдаалагдаж буй зарим хүнсний бараа бүтээгдэхүүний үнэ өнгөрсөн сараас 150-2500 төгрөгөөр нэмэгдсэн үзүүлэлттэй байна. Тухайлбал: үхрийн мах /цул/ 500 төгрөгөөр, ямааны мах /ястай/ 500 төгрөгөөр, адууны мах /цул/ 500 төгрөгөөр, лууван 250 төгрөгөөр, төмс 250 төгрөгөөр, байцаа 150 төгрөгөөр, чинжүү 2500 төгрөгөөр, манжин 300 төгрөгөөр, элсэн чихэр 150 төгрөгөөр, цагаан будаа 200 төгрөгөөр, тараг /задгай/ 250 төгрөгөөр өссөн үзүүлэлттэй байна. Бусад бараа бүтээгдэхүүний үнэ тогтвортой байна.

Үнийн мэдээг өнгөрсөн оны мөн үетэй харьцуулан үзэхэд дотооддоо үйлдвэрлэж буй малын мах төрөл тус бүрээр 500-1000 төгрөгөөр, Төмс, хүнсний ногоо 250-500 төгрөгөөр, Сүү 1000 төгрөгөөр, Гурил 50-150 төгрөгөөр нэмэгдсэн бол импортын бүтээгдэхүүн болох Элсэн чихэр 200 төгрөгөөр, Цагаан будаа 500-1000 төгрөгөөр, Ургамлын тос 1000-1500 төгрөгөөр тус тус нэмэгдсэн байна.

№	Бараа бүтээгдэхүүн	Дээд үнэ төг	Доод үнэ төг	Өссөн буурсан /3-р сараас /	
1	Үхрийн мах	Ястай	13000	11000	-
		Цул	15000	14500	+500

2	Хонины мах	Ястай	9500	9000	-
		Цул	12000	11000	-
3	Адууны мах	Ястай	8500	8000	-
		Цул	10000	10000	+500
4	Ямааны мах	Ястай	8500	7500	+500
		Цул	11000	10000	-
5	Лууван	монгол	3500	3000	+250
		хятад			
6	төмс	монгол	1500	1300	+250
		хятад			
7	Байцаа	монгол	3500	3000	+150
		хятад			-
8	чинжүү	монгол			-
		хятад	18000	12000	+2500
9	Манжин	монгол	2500	1800	+300
		хятад			-
10	Сонгино бөөрөнхий	Монгол	4000	1800	-
		Хятад	3800-	1500	-
11	Помидор	монгол	13000	8000	-
12	Өргөст хэмх	монгол	15000	12000	-
13	Элсэн чихэр		3500	3000	+150
14	Будаа	Цагаан задгай кг	4000	3000	+200
		Шар слава кг	3800	3000	-
		Гурвалжин будаа кг	3800	2200	-
15	Сүү	Задгай	3900	3750	-
		Сүү ХХК 0,5л			
		Сүү ХХК 1л	3200	2900	-
16	Тараг	Задгай	3500	3000	+250
		Сүү ХХК 1л цөцгийтэй тараг	4800	3800	-
17	Талх	Чойр талх	2500	1500	-
18	Өндөг	Монгол	550	440	-
19	Алтан тарианы гурил	Задгай дээд	1800	1480	-
		Задгай 1-р зэрэг	1650	1280	-
		Задгай 2-р зэрэг	1000	950	-
		Савласан д/дээд /	2400	2300	-
		Савласан дээд	2200	2100	-

		Савласан 1-р зэрэг	1400	1300	-
		Савласан 2-р зэрэг	1500	1450	-
20	Ургамлын тос	Олейна	8800	7500	-
		Алтан	6500	4500	-

ЗУРГАА. БАЙГАЛЬ ОРЧИН, ҮЙЛДВЭР, ҮЙЛЧИЛГЭЭ, ДЭД БҮТЦИЙН САЛБАРЫН БОДЛОГЫН ХҮРЭЭНД

Байгаль орчны чиглэлээр: УИХ-ын Байгаль орчин, хүнс, хөдөө аж ахуйн байнгын хорооны 2021 оны 13 дугаар тогтоолоор Тусгай хамгаалалттай газар нутгийн тухай хуулийн хэрэгжилтэд хяналт шалгалт хийж, санал, дүгнэлт боловсруулах үүрэг бүхий ажлын хэсгийн гишүүд манай аймагт ажиллаж, Чойрын Богд уулын улсын тусгай хамгаалалттай газар нутгийн хэмжээг 9.8 дахин томсгохоор болсон. Аймгийн хэмжээнд нийт 18 байршлын 206899.35 га газар улсын болон орон нутгийн тусгай хамгаалалтад байдаг. Үүний 0,68 хувь буюу 3814 га газар нь улсын тусгай хамгаалалтад, 203 орчим мянган га газар аймгийн тусгай хамгаалалтад байдаг байна.

Газрын харилцаа, барилга, хот байгуулалт, хөрөнгө оруулалтын талаар: Улсын хэмжээнд кадастрын мэдээллийн сангийн нөхөн бүрдүүлэлтийн ажил хийгдэж байгаа бөгөөд аймгийн хэмжээний иргэн, хуулийн этгээдийн нөхөн бүрдүүлэлтийн мэдээллийг кадастрын мэдээллийн санд оруулах ажлыг эрчимжүүлэхээр ажлын хэсгийг байгуулан ажиллаж байна.

Сумдын газрын үнэлгээ, газрын төлбөрийн хувь хэмжээг шинэчлэн тогтоох ажлын хүрээнд 2022 оны 03 дугаар сарын 24-ний өдрийн 11 дүгээр тогтоолоор аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлаар хэлэлцүүлэн батлуулж, “Хууль зүйн яам”-нд бүртгүүлэхээр ажиллаж байна.

Газрын төлөв байдал, чанарын улсын захиалгат хянан баталгааны ажлыг 5 жил болсон иргэн, аж ахуйн нэгж байгууллагаар хийлгүүлэн ажиллаж байна. Үүнд:

- Баталгаажуулсан тайлан- 41 нэгж талбар
- Буцаагдсан тайлан- 5 нэгж талбар
- Нийт- 46 нэгж талбарын тайлан дүгнэлтийг хүлээн авч 86 нэгж талбарт мэдэгдэх хуудсыг хүргүүлэн ажиллаж байна.

Сумдын Иргэдийн Төлөөлөгчдийн хурлын Төлөөлөгч нарт зориулсан “Газрын харилцааны хууль тогтоомжийг сурталчлах, мэргэжил арга зүйн зөвлөгөө” өгөх сургалтыг 2022 оны 04 дүгээр сарын 14-ний өдөр аймгийн зохион байгуулан ажилласан. Уг сургалтад 3 сумын 38 төлөөлөгч оролцсон.

Сүмбэр, Баянтал суманд 2022 оны 04 дүгээр сарын 18, 19-ний өдөр нээлттэй хаалганы өдөрлөгийг зохион байгуулан ажиллалаа.

Уг өдөрлөгөөр иргэд, олон нийтэд газрын харилцааны цахим шилжилт болох www.egazar.gov.mn цахим сайтын талаар болон сумдын 2022 оны газар зохион байгуулалтын тухайн жилийн төлөвлөгөөг танилцуулан иргэдэд зөвлөгөө, мэдээллийг хүргэсэн.

Барилга хот байгуулалтын чиглэлээр: Сумдын Засаг Даргын Тамгын газрын дарга нар, хөрөнгө оруулалт, эдийн засаг төлөвлөлт, худалдан авах ажиллагаа хариуцсан мэргэжилтнүүдэд “Хөрөнгө оруулалтын ажлуудын чанар, үр өгөөжийг дээшлүүлэх нь” сэдэвт сургалтыг 2022.03.24-ний өдөр зохион байгууллаа.

Худалдан авах ажиллагааны талаар: Төсвийн ерөнхийлөн захирагч 2022 онд нийт 919,592.6 мянган төгрөгийн төсөвт өртөг бүхий 41 бараа, ажил, үйлчилгээ худалдан авахаар төлөвлөснөөс 31 тендер шалгаруулалтыг цахим хэлбэрээр зохион байгуулж, худалдан авах ажиллагааны явц 73.1 хувьтай байна.

Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар нийт 5 ажил хийгдэхээр төлөвлөснөөс 4 ажил, Орон нутгийн хөрөнгө оруулалтаар нийт 16 ажил хийгдэхээр төлөвлөснөөс 12 ажил, Орон нутгийн хөгжлийн сангийн хөрөнгө оруулалтаар нийт 17 ажил хийгдэхээр төлөвлөснөөс 12 ажил, Байгаль хамгаалах, нөхөн сэргээх арга хэмжээний зардлаар нийт 2 ажил хийгдэхээр төлөвлөснөөс 2 ажлын тендер шалгаруулалтыг, Авто замын сангийн хөрөнгө оруулалтаар нийт 1 ажил хийгдэхээр төлөвлөснөөс 1 ажлын тендер шалгаруулалтыг тус тус цахимаар зарлаад байна.

Зарлагдсан тендерийн урилгуудыг “Монголын үнэн” сонин, www.tender.gov.mn, govisumber.gov.mn сайтуудад тухай бүр нийтэлж, тендер шалгаруулалтыг 100 хувь цахим хэлбэрээр зохион байгуулж тендер шалгаруулалтын үр дүнг тухай бүрт цахим системд оруулан ажиллаж байна.

Орон нутгийн харилцааны асуудлаар мэргэжил арга зүйн зөвлөгөөг 43 хуулийн этгээдэд өгч, 2021 оны жилийн эцсийн хөрөнгийн мэдээ тайланг нэгтгэн, хууль, журмын хугацаанд Төрийн өмчийн бодлого, зохицуулалтын газарт хүргүүлсэн.

2022 оны 04 дүгээр сарын 25-ны өдрийн байдлаар түрээсийн орлого 7.6 сая төгрөгийн орлого төвлөрсөн байна.

ДОЛОО. СУМ ОРОН НУТГИЙН ТАЛААР

Баянтал сум: 2022 оны 04 дүгээр сарын 21, 22-ны өдрүүдэд хөдөөгийн малчдын хаваржилтын цагийн байдалтай танилцаж, малчидтай уулзаж, мал амьтны гоц халдварт шүлхий өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх, малын дархлаажуулалтын ажлын зөвлөмж өгч, үүрэг чиглэл өглөө.

Сумын хэмжээнд эрсдэлт нөхцөлд амьдардаг 4 өрхийн 16 хүүхдэд Гэр бүл, хүүхэд, залуучуудын хөгжлийн газартай хамтран хүнсний тусламж үзүүлэв.

Аймгийн Мэргэжлийн хяналтын газар, Худалдаа, аж үйлдвэрийн танихимтай хамтарч худалдаа, нийтийн хоолны үйл ажиллагаа эрхлэгчдэд “Хүнсний аюулгүй байдал”, “Ажлын байрны стандарт” сэдвээр сургалтыг зохион байгуулсан.

Монгол Улсын Ерөнхий Сайдын санаачилсан “Илүүдэл жингүй-Эртэч монгол” аяныг сумын хэмжээнд хэрэгжүүлж байна.

Шүлхий өвчнөөс урьдчилан сэргийлэх вакцинд 2929 толгой үхэр хамрагдахаас одоогийн байдлаар 1080 үхэр хамрагдаж 36,7 хувьтай явж байна.

Шивээговь сум: Аж ахуй нэгж албан байгууллагын бүх нийтийн цэвэрлэгээ зохион байгуулж, 5 байгууллагын 30 ажилтан албан хаагч хамрагдаж, нийт хагас тн хог хаягдал ачиж зөөсөн. 9-15 байрны ойр орчим, уурхайн конторын ойр орчим, уурхайн грашын ойр орчим зэрэг газруудад 120 ажилтан албан хаагч цэвэрлэгээнд оролцож 6000кг хог хаягдал түүж, цэвэрлэсэн.

“Тэрбум мод” үндэсний хөдөлгөөний хүрээнд суманд нийтийн эзэмшлийн ногоон байгууламжид 5000-аас доошгүй мод тарьж ногоон байгууламжийг нэмэгдүүлэх чиглэлийн дагуу 2022 онд бүх нийтээр мод тарих төлөвлөгөөг сумын иргэд, аж ахуй нэгж байгууллагуудад танилцууллаа.

Сүмбэр сум: Дорноговь аймгийн Стандарт хэмжилзүйн хэлтэстэй 04-р сарын 12-16-ны өдрүүдэд сумын хэмжээнд үйл ажиллагаа явуулж байгаа хүнс худалдаа үйлдвэрлэл, үйлчилгээ эрхлэгч 47 иргэн, аж ахуй нэгжийн бүтээгдэхүүн үйлчилгээнд хяналт үнэлгээ хийж, тэдгээрт ашиглаж байгаа 54 жин хэмжүүр, Өрхийн эрүүл мэндийн төв, 3 сургууль, 4 цэцэрлэг, түүхий эд бэлтгэлийн 5 цэг, 4 барилгын материалын 10 дэлгүүр, шатахуун түгээх станцын шингэн хэмжигч, 4 авто пүү, нийт 86 хэмжих хэрэгслийг баталгаажуулж, аймгийн тохирлын үнэлгээний салбар зөвлөлийн хурлаар 5 иргэн, аж ахуй нэгжид тохирлын гэрчилгээ олгохоор шийдвэрлэсэн.

E-mongolia.mn системээр дамжуулан 04 дүгээр сарын 22-ны өдрийн байдлаар 575 иргэнд үйлчилгээ үзүүлсэн байна.

Архины хэрэглээг бууруулах замаар гэр бүлийн хүчирхийллээс урьдчилан сэргийлэх, ахуйн хүрээний архидалтыг бууруулах, архины хамааралтай иргэд, тэдний гэр бүлийг соён гэгээрүүлэх чиглэлээр зохион байгуулж буй “Архидалтгүй сүмбэр 3” арга хэмжээг 2022 оны 4 дүгээр сарын 22, 23-ны өдрүүдэд аймгийн Гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх ажлыг зохицуулах салбар зөвлөл, Цагдаагийн хэлтэс, Эрүүл мэндийн газартай хамтран зохион байгуулж 16 иргэнийг хамрууллаа.

Японы хүүхдийг ивээх сангаас хэрэгжүүлж буй өсвөр залуу үеийнхэнд интрепренершипийн бололсрол олгох хөтөлбөрийн хүрээнд ерөнхий боловсролын 1 дүгээр сургууль дээр “Эрүүл бүхээг”, “Дижитал стори”, “Оюуны наран” төслүүдүүдийг хэрэгжүүлэхээр болсон.

Сумын Засаг даргын баталсан удирдамжийн дагуу томилогдсон ажлын хэсэг 04 дүгээр сарын 06,07-ны өдрүүдэд 5 дугаар багийн 41 өрх, 6 дугаар багийн 32 малчин өрхөөр явж, хаваржилтын болон мал төллөлтийн байдалтай газар дээр нь танилцлаа. Ажлын хэсэг мал төллөлт, хаваржилтын байдалтай танилцаж, төлийн болон том малын хорогдлын мэдээг газар дээр нь авч, багийн иргэдэд бэлчээр ашиглалтын журмын танилцуулан, малчдад зориулсан гарын авлага, дүрэм журмын талаар богцтой мэдээлэл бэлтгэн хүргэж, өөр аймаг, сумаас өвөлжихөөр отроор орж ирсэн 2 малчин өрхөөр орж сумын Засаг даргын албан мэдэгдлийн дагуу хугацаандаа нүүх талаар мэдэгдэл өгсөн.

Аймгийн Засаг даргын 2022 оны 04 дүгээр сарын 18-ны өдрийн “Гоц халдварт шүлхийгээс сэргийлэх дархлаажуулалтын арга хэмжээг зохион байгуулах тухай” А/113 дугаар захирамжийн хүрээнд Сүмбэр сумын 4, 5, 6-р багийн 82 малчин өрхөөр орж, отор нүүдэл, малын шилжилт хөдөлгөөн болон малын гоц халдварт шүлхийгээс сэргийлэх вакцинжуулалтад малаа идэвхтэй хамруулах талаар ухуулга сурталчилгаа хийж, малын гоц халдварт 4 төрлийн өвчнөөс сэргийлэх 100 ш гарын авлага тараасан.

Сумын нутаг дэвсгэрт үйл ажиллагаа явуулдаг хувийн хэвшлийн 145 байгууллага, хашаатай 998 айл өрхүүд өөрийн эзэмшлийн талбайд мод тарьж, ургуулах, эзэмшил газар нь мод тарих талбайгүй иргэд, ААНБ-ууд сумын 6 цэцэрлэгт хүрээлэнд мод тарихаар, мөн замын баруун талд үйл ажиллагаа явуулж байгаа байгууллагууд өөрийн эзэмшлийн талбайд болон эзэмшил талбайн ойролцоо газруудад 8 жилийн хугацаанд тус бүр 8000 мод тарихаар төлөвлөж, зураг төслийг гаргаад байна.

Сумын Засаг даргын А/66 дугаар захирамжаар айл өрх бүр эзэмшил газартаа болон нийтийн эзэмшлийн талбайд мод тарих, бүх хэвшлийн аж ахуйн нэгж байгууллагуудын мод тарих хуваарийг гарган баталж, төвийн 3 багийн төрийн 34 байгууллага, хувийн хэвшлийн 30 байгууллагад хуваарийг хүргүүлсэн.

Сумын Засаг даргын А/67 дугаар захирамжийн дагуу “Тохижилт Сүмбэр” ОНӨААТҮГазар нь золбин нохой, муур устгалын ажлыг зохион байгуулж, 311 золбин нохой, 32 муурыг устгасан.

ГОВЬСҮМБЭР АЙМГИЙН ЗАСАГ ДАРГЫН ТАМГЫН ГАЗАР